Sene: 1 — Sayı: 6
Cumartesi
8 — MART — 1947
Sahibi ve Neşriyatı fiilen idare eden:
Mehmet - Ali AYBAR
Posta kutusu. 486 İstanbul

HÜR

CUMARTESİLERİ ÇIKAR HAFTALIK SİYASİ GAZETE

Utanılacak şey

Ankara Üniversitesine mensup bir grup öğrenci, Profesörlerden birinin vereceği konferansa tehtitleriyle mani olmuşlar. Utancımızdan yere giriyoruz. Bu balyoz yumruklu fikirsiz gençler, Üniversite tarihimizde kara bir leke olarak kalacaklardır.

FİKRİ HÜR ✡ İRFANI HÜR ✡ VİCDANI HÜR

"Yeni Sabah„ ın kapatılması münasebetile

Mehmet - Ali AYBAR

İSTANBUL Sıkı Yönetim komutanlığından gazetelere gönderilen beş satırlık tamimden öğrendik ki, «Yeni Sabah» gazetesi müddetsiz olarak kapatılmıştır.

Bu tamimi her halde gazetelerde okumuşsunuzdur. Deniliyor ki: «Yeni Sabah» gazetesi Genel Kurmay başkanı Orgeneral Salih Omurtağın Çorluda söylediği sözleri tahrif ederek neşretmiştir. Ve böylelikle orduyu günlük politika işlerine karıştırmak gayesini gütmüştür.

«Yeni Sabah» gazetesinin bu şekilde kapatılması maalesef matbuatta hiç bir akis uyandırmadı. Yalnız Ankarada çıkan «24 Saat» ile «Kuvvet» gazeteleri bu ölü sukûtu bozdular:

«24 Saat» de Adnan Cemgil, Hüriyet ve Demokrasi uğrunda daima ön safta mücadele eden «Yeni Sabah» ın ölümünden duyduğu teessürü ifade etti. Hikmet Bayur da «Kuvvet» de, Orgeneral Salih Omurtağın Çorluda söylediği sözler üzerinde durdu.

Halbuki kanunların çember içinde zaten yok denecek kadar boğulmuş olan yazı hürriyetimize, Sıkı Yönetim komutanlığı bu son kararı ile öldürücü bir darbe indirmiştir. Gönül isterdi ki, bu haksız darbe karşısında bütün matbuat âlemimiz şahlansın ve «Yeni Sabah» ın müdafaasını yapsın.

Sıkı Yönetim dilediği gibi hareket eden ve hürriyetleri dilediği şekilde kısıp yok edebilen bir idare şekli değildir. Sıkı Yönetim de nihayet kendisine kanunun tanıdığı bir takım selâhiyetleri, kanunî şartlar dairesinde kullanan bir idare şekli olmak icabeder. Bizim Anayasamız Sıkı Yönetimin ancak «harp halinde, veya harbi icabettirecek bir vaziyette, veya isyan zuhurunda, veyahut Vatan ve Cumhuriyet aleyhinde kuvvetli ve fiili teşebbüsler olacağını teyit eden kati emareler görüldükte» ilân edilebileceğini yazıyor. 3832 sayılı Sıkı Yönetim kanunumuzun esbabı mucibe lâyihasında da, bu kanunun, Sıkı Yönetim ilânı ile istihdaf olunan gayelere uygun bir şekilde vazife görülmesini temin edeceği beyan olunmaktadır. Bundan çıkan netice şu oluyor ki: Sıkı Yönetim Komutanlığı kendisine verilen selâhiyetleri, münhasıran Sıkı Yönetim ilânını icabettirmiş olan sebepler çerçevesi dahilinde kullanmağa mezundur. Yani Sıkı Yönetim Komutanlığı, Türk vatandaşlarına Anayasamızın ve diğer kanunların tanıdıkları hak ve hürriyetleri ihlâl ve tatil edebilmek için, Sıkı Yönetimin ilânını icabettirmiş olan sebeplere dayanmak mecburiyetindedir.

Halbuki Sıkı Yönetim Komutanlığının son kararı kanunun aradığı bu şartlara uygun görünmiyor. Çünkü «Yeni Sabah» ın neşrettiği haber hakikata uygun olmasa ve tahrif edilerek yayınlanmış bulunsa bile, hak ve insaf sahibi herkes teslim eder ki, ne memleketin asayiş ve sükûnunu ihlâl edecek mahiyettedir, ne de «Vatan ve Cumhuriyet aleyhinde kuvvetli ve fiili bir teşebbüs» dür.

Farz edelim ki, «Yeni Sabah» Orgeneral Salih Omurtağın sözlerini tahrif etmiştir. Elde pek şiddetli bir matbuat kanunu vardır. Ve bu matbuat kanununun 34 üncü maddesinde: «Uydurulmuş veya tahrif edilmiş haberler» neşredenlerin para ve hapis cezalarına çarpılacağı yazılıdır. Binanaleh «Yeni Sabah» Genel Kurmay Başkanımıza söylemediği sözler söyletmişse, gerek şahsan Orgeneral Salih Omurtağın, gerekse resmi makamların, gazeteden davacı olmaları icabederdi.

Bu normal yolun bırakılarak Sıkı Yönetim mekanizmasının harekete geçirilmesi ve müdafaa imkânı bile tanınmaksızın «Yeni Sabah» ın kapatılması kanun ruhuna aykırı ve diktatörce bir muamele olduğu gibi, Genel Kurmay Başkanının hiç de leyhine tefsir edilemiyecek bir takım şüphelerin belirmesine de vesile olmaktadır. Çünkü şöyle düşünebiliriz: Eğer «Yeni Sabah» ın Adâlet önünde kendisini müdafaa etmesine imkân verilmiyorsa bunun elbet bir sebebi olsa gerek. Sakın tahrif edildiği iddia edilen sözler hakikata uygun olmasın?!.

Evet böyle düşünebiliriz. Böyle düşünmekten bizi hiç bir diktatörce müdahele men edemez. Hatta tamamile aksine, itham ettiği kimselere müdafaa hakkı vermeyen diktatörce hareketler bizim böyle düşünmemize sebep olurlar. Bu da madalyanın tersi ve bizlerin yegane teselli medarımızdır.

Yurtta BİR HAFTA

İşlerine gelince talebenin siyaset yapmasını öğüyorlar

Gençliğe ilân-ı aşk

Gençliğğe bir ilân-ı aşktır gidiyor. Üniversitelileri paylaşamıyorlar. C. H. P. liler davet ediyor; arkasından D. P. liler. Sualler soruluyor; izahat veriliyor... Bir müddet evvel de, bazı Üniversitelilere elbiselik kumaşlar, paltolar dağıtıldığını duymuştuk.

Yine yapılacak bir iş olsa gerek. Zira son zamanlarda Üniversitelilerin adından faydalanmak adet oldu. «Gençliğin saf ve temiz duyguları» denildi mi akan sular duruyor. Fakat işin garibi şudur ki, İstanbul Üniversitesinden bir gurubun Ankaraya gidip C. H. P. den falânla görüşmelerini, oradan çıkıp D. P. den filândan izahat almalarını daha bir hafta evvel: «Talebeye siyasetle uğraşmak yaraşmaz; onlar kitaplariyle, dersleriyle meşgul olmalıdır.» diyen gazeteler büyük puntolu harflerle ve kol kadar başlıklarla ilân edip alkışlıyorlar. Dünya hali bu; sırtlarında yumurta küfesi yok ya?!..

Yaşasın Gençlik!

Ankara Üniversitesinden 108 gencin gönderdikleri bu mektubu göğsümüz kabararak neşrediyoruz: Üniversiteli dediğin böyle olur: Senelerdir hasretini çektiğimiz Gençliğin Hür sesini duymakla bahtiyarız.

Size Komünistdir diyenler, şu mektubunuzda fikir hürriyetinin müdafaasından ve ilim zihniyetinin ifadesinden başka, tek bir satır, tek bir kelime gösterebilirler mi?

Ankaralı 108 genç, berhüdar olun.

Hür Gazetesi Yazı İşleri Müdürlüğüne :

İlişik mektubumuzu gazetenizde neşretmenizi saygılarımızla rica ederiz.

★

Son ay zarfında memleketimiz basınında bazı değerli profesör ve doçentlerimizin adlarının da karıştırıldığı tartışmaları teessürle takip ettik. Demokratik memleketlerde bu çeşit tartışmalar daima olabilir, fakat sözü geçen tartışmaların, henüz ilk gelişme safhasında bulunan üniversite muhtariyetini ve ilim hürriyetini ihlâl etmeye doğru yönelmesi bizleri bilhassa düşündürdü. Bununla beraber, [illegible] makalalarla itham edilen öğretmenlerimizi ilgilendiren bu mesele hakkında söz söylemeğe kendimizi yetkili saymadık. Fakat memleket gençliğini temsil etmek gibi cür'etli bir iddia ile ortaya atılan «Bayrak» dergisinin birinci sayısında, 67 gencin bütün Ankara Üniversitesi öğrencileri adına konuşmak yetkisini kendinde bularak resmi makamlara öğretmenlerimiz aleyhinde müracaatlarda bulunduğunu okuyunca, bu öğretmenlerin doğrudan doğruya öğrencileri olan bizler hakikat adına bazı noktaları Türk Halkoyu önünde belirtmeyi bir ödev bildik:

1 — Öğretmenlerimizin Türk gençliğini zehirledikleri ve memlekete zararlı telkinlerde bulundukları hakkında ileri sürülen iddialar tamamen asılsız ve uydurmadır. Yıllardır onların derslerini takip etmiş olan bizler, ancak, bu hususta yetkiyle söz söyliyebilecek durumdayız. Bu iddiaların tam tersine biz onlardan, olayları ve şartları ilim anlayışı ile değerlendirmeyi, gerçeklerden korkmamayı, ilim ve hakikat uğrunda feragat ve cesaretle çalışmayı ve bu çalışmalarda hususî ve şahsi menfaatler üstünde daima millet ve vatan faydasını hedef tutmayı ve demokrat bir gençliğe yakışır şekilde bütün meselelerde yalnız ve yalnız gerçeklere dayanarak kendi muhakememizle karar verip kendi irademizle hareket etmeyi öğrendik.

2 — Atatürk'ün, memleketin istikbalini emanet ettiği biz inkilâp gençliği bu öğrendiklerimizi, kendi geri zihniyetleriyle hoş görmeyen, dar ve karanlık görüşlü dergi ve gazete yazarlarının ve Türk gençliğinin sesini aksettirmekten çok uzak bulunanların vasiliğine ve öğütlerine muhtaç değiliz. Bizler, dinlediklerimizin ve okuduklarımızın gerçek manasını anlıyacak, hangi metod ve bilgilerin milletimizin ihtiyaçların cevap verebileceğini takdir edecek, iyiyi ve faydalıyı kötüden ve zararlıdan ayırdedecek kadar anlayışlı ve ergin genç vatandaşlarız. Gençliğe yazık oluyor diye bizim namımıza telâşlananlar boşuna üzülmesinler.

3 — Üniversitedeki kürsülerinden uzaklaştırılmak istenilen öğretmenlerimiz kendi sahalarında yetkili ve bu yetkiyi demokrat memeketlerin ilim âlemine de kabul ettirmiş değerli ilim adamlarıdır. Memleket ilminin sesini dünya ilim âlemine duyurmakla memlekete ayrıca hizmet etmiş olan kimselerdir.

Atatürk'ün «Hayatta En Hakikî Mürşir İlimdir» şiarını benimsemiş olan Ankara Üniversitesi öğrenciler topluluğu arasında, -küçük bir azınlık tarafından da olsa- ilim hürriyetini baltalayıcı bir teşebbüsün belirmesine ne kadar teessüf edilse azdır. Bu arkadaşlar unutmuş olacaklar ki, ilim hürriyeti, memleket davalarının ilim ziyniyeti ve metodu ile hür bir hava içinde halline doğru gidilmesi gerçek millet ve vatanseverliğin ta kendisidir.

Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinden ilişikte isimleri bulunan 108 öğrenci.

67 üniversitelinin hükûmete mektubu

Üniversitelilere karşı gösterilen resmî ve sıcak alâkanın bir neticesi midir bilmeyiz. Fakat, 67 Ankaralı gençin bir mektupla hükûmete baş vurduklarını öğreniyoruz. Bu mektupta diyorlar ki: İç işleri bakanının komünist tahrikatı hakkındaki açıklamaları bir dereceye kadar bizlerin endişelerimizi giderdi. Fakat «Yurt ve Dünya» ve «Adımlar» gibi komünist dergileri çıkarmış olan kimseler, bugün hâlâ Üniversite kürsülerinden ders vermektedirler. İçimiz sızlıyor. Kökü dışarda olan ve memleketimizi yabancı ellere teslim edecek bu idealin peşinde koşan kimselerin, çok kısa bir zamanda faaliyetlerine son verilmesini saygılarla rica eder, ellerinizden öperiz...

Allah âfiyet versin!.. Olgun Üniversitelileri gördünüz mü? Bereket versin ki, bunlar adiyle, sanı ile bilinen 67 kişidir. Ya mazallâh bu mektup Yüksek tahsil gençliğimiz adına gönderilmiş olsaydı!..

Bu mektubun neresinden işe başlamalı bilmem? Eğri, hatalı tarafı bir değil ki... Bir kere bu delikanlılar «Yurt ve Dünya» ve «Adımlar» dergilerini çıkaranların tekzip yazılarını okumamış olamazlar. Ulus'ta ve daha bir çok gazetelerde çıktı. Bu tekzip yazısında, iç işleri bakanının nasıl tenakuzlara düştüğü apaçık gösterildikten sonra, Ankara Üniversitesinden bu 67 gencin, kendi hocaları hakkında bu tarzda idare-i kelam etmeleri hüsnü niyetle kabili telif değildir. Dahası var. Bu gençler mektuplarında malûm basma kalıp tekerlemeleri, «kökü dışarda», «memleketimizi yabancılara teslim edecek ideal» gibi sözleri sıralamaktan ve «kökü dışarda» dedikleri idealin ne olduğunu ve itham ettikleri kimselerin sözleri ve yazılariyle bu ideal arasında bir münasebet bulunup bulunmadığını göstermeden, sadece karşılarındakileri lekelemek istiyorlar. Bu biçareler el öperek bitirdikleri bu mektupla alkı başında temiz vatandaşlarını ne kadar tiksindirdiklerinin acaba farkında mıdırlar?..

Baş Bakanın demeci

Başbakan gazetecilerle görüştüler; bir de demeçte bulundular. Bu suretle öğrendik ki, Moskova konferansında bizi ilgilendiren meselelerin de görüşülmesi muhtemedir ve biz tetikte ve uyanığız. Harp başladı, senelerce sürüp bitti. Biteli de bir hayli zaman oldu, biz hep ve hâlâ tetikteyiz... Bakalım daha ne kadar sürecek?..

İç meselelere gelince: Başbakan muhtar seçimlerinden bittabii bahsetmediler. Gazetecilerden, soran da olmamış. Fakat, buna mukabil yarınımızın bugünden daha iyi olacağı hakkında bol bol vaatlarda bulundular. Hele, memleketimizin geofizik haritası yapıldıktan, sonra bol miktarda petrol dahi bulunacağı hususundaki sözleri herkesin kalbini ferahlatmış ve ışık yüzü görmiyen evleri ve arada sırada çırayla aydınlanan mağara kovuklarını bu sözler nura boğmuş olacaktır.

Hürriyet yolu arayanlara!

Üniversitelilerden mektuplar aldım. «Bir Üniversiteli gençle hasbıhal» başlığını taşıyan yazımı okumuşlar. Söylediklerime iştirak ediyorlar. Düşünmeden hareket edenleri takbih ediyorlar.

Yalnız «Üniversitelilerimiz hüriyetsizliği duymuyorlar» demiş olmama gücenmişler. «Kim demiş hürriyetsizliğin acısını duymadığımızı? Ne yapmamızı istiyorsunuz?» diyorlar...

Aklınızın nurunda yürüyün genç arkadaşlarım; Size telkin edilen fikirleri tenkitsiz kabul etmeyin; tahakkümün karşısında boyun eğmeyin ve ne zaman istemediğiniz, tasvip etmediğiniz şeyleri sizin adınıza söylemek küstahlığında bulunanlar çıkarsa, tekzibinizi tokat gibi yüzlerine çarpın...

Hüriyet mücadelesinin ilk merhalesi budur. M. A. A.

Gazeteleri Okurken

Demokrasi lâfmış...

28 Şubat 947 tarihli «Cumhuriyet» de Nadir Nadi: Milletlerarası münasebetlerde Demokrasi prensiplerinin değil, sadece menfaatın hüküm sürdüğünü anlattıktan sonra, sözü bizdeki Hürriyet mücadelesine getiriyor ve:

«Sakın kendimizi aldatmıyalım: Moda olan demokrasinin sadece lâfıdır» diyor.

Bu satıların fikirleri şüphe ile bulandırmak maksadıyla yazıldığı âşikârdır. Tevekkeli: «Dünyada faşizm hortluyor» demiyorlar. Zaten bizde faşizm aslâ yere serilmemişti. İki senedir sadece bir az sinmişti. Şimdi tekrar baş kaldırıp konuşmağa başladı...

Gençliği kazanma siyaseti

Ahmet Emin Yalman 28 Şubat 947 tarihli Vatan'da bir başmakale döşenmiş: Ankarada D. P. merkezinde gördüğü Üniversiteli gençler müspet kanaatlerini kuvvetlendirmişler. Gençlerimizi şöyle olgun bulmuşmuş; böyle mes'uliyetli görmüşmüş; hele partiler üstünde rol oynamalarına — Tıpkı kendisi gibi — bayılmışmış...

Biz burada Üniversitelilerimizin olgunluğu üzerinde söz söyleyecek değiliz. Bizim durmak istediğimiz nokta başkadır. Şu son günlerde Partilerin gütdüğü «gençliği kazanma» politikası içinde. Yalman'ın: «Bizim de tuzumuz bulunsun» demesi pek manalıdır. Mâlûm ya, Cleveland' dan döndü döneli Ahmet Emin yine Amerikan meddahlığına başladı. Amerikan sermayesi için durmadan «plâsman» zemini hazırlıyor. Poypohlarıyla gençliği bu davaya kazanmak istemiş olacak...

Fakat Ahmet Emin'in gayreti beyhudedir. Çünkü bütün milletle beraber, gençlik te uyanıktır. Bizi İstiklâlimizden mahrum etmeğe mücer olacak «Sermaye» dalaverelerine karşı, O, dededen mevrus hasaslığı ile karşı koymasını bilir. Hele bu oyun 1919 senesinin, İstiklâle inanmıyan «Vakit» başyazarının kaleminden çıkmış olursa...

İngiltere bugün her zamankinden sağlamdır

Bu adı taşıyan yazı bir İngiliz gazetesinde çıkmış ta, türkçeye çevrilmiş sanırsınız. Hayır. Bu yazı 22 Şubat tarihli Ulusta çıkmıştır, yazan da Nihat Erimdir. Meğer biz bilmiyormuşuz: İngilterenin Yunanistandaki işgal kuvvetlerini besliyemeyip Amerikadan borç istemesi, Amerikaya petrol hissesi devretmesi, Türkiyeye iktisadi yardımı ve askeri malzeme sevkini kesip bunları Amerikaya yüklemesi, ve nihayet Avrupa kıtasına dönmiye doğru gitmesi, hatta Orta doğudaki menfaatlerinin bazısından vazgeçmeğe hazırlanması, İmparatorluğun zayıflaması değil, aksine son derece kuvvetli olması demekmiş. Nihat Erim böyle buyuruyor. Türkiyeyi İngilterenin **peşine takanla**rın gerçekten bu mühim hâdiseyi bizden saklamağa ihtiyaçları vardır. Ne çare ki, Lord Keynes bile İngiliz İmparatorluğunun çökmekte olduğunu itiraf etmiştir. Bize göre, İmparatorluğu zayıflıyan İngiltere, kendi adalarında gerçekten kuvvetlenecektir. Ama, o zaman da İngiltere'nin menfaatleri Fransa ile, Sovyet Rusya ile daha sıkı münasebetler kurmağı icap ettirecektir. İngiltere bu yola gidiyor, emperyalist emellerinden vaz geçmek zorundadır. Nihat Erim bu acı hakikatı öğrendiği zaman, bakalım buna ne kulp bulacak?

Çalım atan kim?..

3 Mart tarihli Son Telgrafta Etem İzzet Benice iki senedir demokrasi yolunda kaydettiğimiz terakkileri övdükten ve bunu İnönünün üstün varlığına borçlu olduğumuzu söyledikten sonra muhalefetin demokrasi ruhunu malesef kavrayamadığını ve «çok feodal devirlerin nafiz simalarına hâs bir ruh ifadesine sahip» olduklarını ve «eşraflık çalımı» sattıklarını yazıyor.

Gören allah için söylesin: «Eşraflık çalımı» satanlar kim? Senelerin senesi derebeyleri gibi saltanat sürenler mi? Yoksa Hürriyetsizlikten boğuluyoruz; işler yürümüyor; açlıktan, sefâletten kıvranıyoruz, diyenler mi?

Emperyalizm insanlığın düşmanıdır

Ahmet Emin Yalman, Vatan'ın 26 Şubat sayısındaki yazısında, her zamanki gibi sırtını Amerikaya dayayıp konuşuyor; İngiliz emperyalizmini, Sovyet emperyalizmini kötülüyor, Emperyalizmi insanlık düşmanlığı sayıyor. Fransız, Hollanda imparatorluklarını da unutmuyor. Buraya kadar güzel, düşünüş pek cazip. Ama, Amerikanın emperyalist emellerine gelince, Ahmet Eminin nutku tutuluyor: Japonyadaki idare, Çindeki müdaheler, Orta Doğudaki faaliyetler, Emniyet Konseyine rağmen Adalarda yerleşme, Almanyadaki iki yüzlü politika, nihayet İngiliz imparatorluğunun mirasına konma hakkında gık diyemiyor. Demek ki, onca iki zâlimden biri sempatik olunca, yaptıklarının insanca olmayan vasıfları siliniveriyor. Yani Amerika elinde olunca, en şeni hareketler bile derhal insani oluveriyor. Aman yarabbi, bu muharrir ne kadar çok akıl fikir ermiyecek şeyler düşünebiliyor?

★★

HAFTANIN YAZISI

İki senede çok şeyler öğrendik...

HİÇ bir gazete, hiç bir kitap, ve hiç bir siyasî lider Türk halkına son bir senelik demokrasi devrinin öğrettiği şeyleri öğretemezdi. Türk halkı demokrası için giriştiği mücadeleden, kısa bir zamanda, uzun senelerin öğretemediği muazzam dersler almış ve siyaseten eskisine nazaran çok olgunlaşmıştır. Demokrasi mücadelesinden hiç bir şey elde edilememiş olsa bile bu dahi bir kazançtır. Ve galiba yegâne kazancımız da bu derslerden ibarettir.

Son zamanlarda cereyan eden hâdiselerin vatandaşların kafalarında bıraktığı intibalar Türk siyasi tarihinin müteakip devirlerini tayin edecektir. Artık eski şartlar altında bir diktatoryanın devamına imkân yoktur. Tekrar böyle bir devir gelse bile yerinde eskisi kadar rahat oturamıyacak ve daha şiddetli tedbirlere baş vurmak mecburiyetinde kalacaktır. Bugün artık 21 temmuz seçimlerini aynı şartlar altında ve aynı şekilde tekrarlamak mümkün değildir. Halk Partisinin malûm ve beylik lekelerini rast gelene sürerek halkı aldatması biraz zordur.

Bu iftiralar artık yavan olmuştur; tutmuyor. Hükûmetin yeni vaadlerle her hangi bir tedbir için halkın yardımını temin etmesi imkânsız bir hâle girmiştir. Halk artık kimin ne yaptığını ve ne için yaptığını, kimin kendisi için çalıştığını ve kimin kendisi için çalışmadığını gayet iyi anlamağa başlıyor. Halk hakkını almak için giriştiği mücadelede bunu bizzat tecrübesile anlamıştır.

Demokrasi devri hâdiselerinden nazarî olarak faydalanan yalnız halk kütlelerinden ibaret kalmamıştır. Muhtelif partiler ve memleket siyasetinde büyük bir rol oynayan aydınlar da halkın siyasî olgunluğu hakkında bir fikir edinmişler ve samimi demokratların yürümesi devam eden yolu görmüşlerdir. Bundan başka bu hâdiseler, üzerinde bir sürü münakaşalar edilen Türkiyenin içtimai bünyesinin ortaya çıkmasına yardım etmiş, bu hususta yapılan indî tefsirleri bir miktar önlemiş ve bu suretle Türk halkının ve aydınlarının birleşeceği müşterek bir nazarî zemin hazırlamıştır.

Bugün artık yalnız okumuş aydınlar değil halk da bu şartlar altında demokrasi davasının nasıl gerçekleşebileceğini anlamıştır.

Bütün bunlar demokrasi devrinin müsbet neticeleri hanesine kaydedilebilirse de bu mücadelenin muvaffak olmamasından doğan menfi neticeleri vardır. Son zamanlarda bazı gazetelerde bazı bedbince yazılara rasgelmeğe başladık. Bu yazılarda bir bezginlik, C. H. P. nin demokrasi davasının etrafını çevirdiği duvar karşısında bir şaşkınlık sezilmektedir.

Demokratik gelişmenin son zamanlarda takib ettiği seyir hakikaten insanı bıktıracak ve bezdirecek bir yal almıştır. Esasen hükûmetin de demokrasi siyasetinde takib ettiği gaye halkı bıktırmak, yıldırmak, ve onun bütün ümitlerini suya düşürmektir. Bu yeni şaşkınlık ve bezginlik devrini açanlar C. H. P. nin ekmeğine yağ sürmektedirler.

Bugün için her samimi demokratın vazifesi halkın içinde tutuşmuş olan hürriyet ateşini, her şeye rağmen, söndürmemektir. Eğer bu ateş tekrar sönecek olursa onu yeniden yakmak uzun bir zamana ihtiyaç gösterecektir. Her muvaffak olamıyan, uzun süren mücadelenin sonunda herkesi istilâ eden bıkkınlık ve yılgınlıkla mücadele etmek, hüriyet davasının türlü türlü safhalardan geçtiğini ve geçeceğini, anlatmak lâzımdır.

Nitekim hakikat de bu merkezdedir. 1946 da başlıyan demokrasi hareketi Türk halkının tâ on dokuzuncu asrın sonundan beri giriştiği hürriyet mücadelesinin ancak yeni bir safhasıdır. Fakat, eskilerin bir tekrarı değildir. 1946 da başlıyan hareketin en bariz vasfı artık hüriyet mücadelesinin bir iki aydının malı olmaktan çıkmış bulunması, ehemmiyetinin bütün halk kitlesi tarafından kavranmış olması, mücadelenin en ücra köylere kadar girmiş bulunmasıdır.

Bundan evvelki hüriyet inkilâpları İstanbuldan dışar çıkamamış ve bu yüzden bastırılması gayet kolay olmuştu. Halbuki içinde bulunduğumuz demokrasi hareketinin kökleri o kadâr satıhda olmayıp çok derinlerdedir ve tesir sahası da çok geniştir. Bundan dolayıdır ki bu sefer diktatoraya geçilmesi biraz güç olacaktır.

Fakat bu, hiç bir zaman hükûmetin şiddetli tedbirlere ve daha karışık manevralara baş vurmayacağı manasına gelmez. Bilâkis hükûmet hürriyet mücadelesinin ne kadar kuvvetli olduğunu gördükçe bu mücadeleyi yoldan çıkarmak ve onun halk yığınlarına sirayetini önlemek için elinden geleni yapacak ve eskidenberi halkta kökleşmiş olan bazı akideler den istifade edecektir.

Her inkılâpta kökleri biraz daha derinlere gitmekte ve her safha ile beraber yeni yeni tecrübeler kazanmakta olan Türk halkının hüriyet mücadelesi Türkiyede demokrasi kuruluncaya kadar sönmeden, aydınlar bu davada yılgınlık gösterseler bile, devam edecektir. Çünkü halk demokrasi ve hüriyet davasını benimsemiştir. Bu davanın yagâne kuvveti de buradan gelmektedir.

Geçenlerde sayın Mareşalin verdiği cevap yavaş yavaş sönmekte olan mücadele enerjisine yeni bir kuvvet ve hız vermiş ve bu gibi yılgın aydınları uykularından ve bedbinliklerinden uyandırmıştır.

Sayın Mareşalin verdiği cevapta Türk tarihinde uzun zamandanberi hasret kaldığımız erkek sesini işittik. Cesur, namuslu, ve hiç bir şeyden korkmayan insanlarla dolu olan Türk tarihi Mareşalin şahsında yeniden canlanmakta ve bir müddettenberi bir çok hâdiselerin tesiri ile başı eğik olan Türk milletinin göğsünü iftihar ve ümitle kabartmaktadır.

Remzi GÜRTAN

Ankara Mektubu

C. H. P. Sanat mükâfatı piyes müsabakası tertip etti. Bir çok muharrirler müsabakaya iştirak ettiler, hazırladıkları eserleri heyetin tetkikine sundular. Jüri heyeti aradı, taradı, bu eserlerin içinden Necip Fazıl'ın «Sabır Taşı» adlı eserini birinci saydı. Diğer bazı muharrirlerin eserlerini de ikinci, üçüncü olarak kabul etti. Birinciye üç bin, ikinciye iki bin, üçüncüye üç bin lira mukâfat vaad olunmuştu.

Eserinin birinci olduğunu gazetelerde haber alan Necip Fazıl soluğu Ankarada aldı. Üç bin lirayı almak için alâkalılar nezdinde teşebbüste bulundu. Zavallı üç bin lirayı alamadığı gibi, bir çok masraflar da yaptı. Arkasına baka baka, geldiği yere döndü.

Bu işin iç yüzü hakkında söylenenlere göre, jüri heyeti «Sabır Taşı» nı birinci olarak seçmiştir. Bu husustaki talimatname hükümlerine göre, eseri seçmek bir mütehassıs heyete, mükâfatı vermek de C. H. P. Umumi İdare Heyetinin takdirine bırakılmış bulunmaktadır.

Yıllardanberi çıkardığı mecmuada C. H. P. nin dünya görüşüne uymayan f i k i r l e r i benimsemiş ve müdafaa etmiş olması itibarile, C. H. P. İdare Heyeti, bu mükâfatın Necip Fazıla verilmesine muhalefet etmiş, müsabakanın yeniden tertip olunmasını kararlaştırmıştır.

Bu haberi alan bazı kimseler: «—Canım, müsabaka başka, neşrolunan bir mecmuada muhalif bir yol tutmuş olmak daha başka» demektedirler. Herkes ne derse desin. Keyfiyet, bu üç bin lirayı Necip Fazılın alamamış olmasıdır. Bazıları da diyorlar ki: — «Büyük Doğu» mecmuasında yıllarca dinî mevzuatı neşre çalışmış olan bir adama, lâyikliği prensip olarak kabul etmiş olan bir parti tarafından bu mükâfat verilemezdi ve verilmemelidir. Bu fikir bize daha doğru görünüyor.

Ama diyeceksiniz ki, C. H. P. hangi işinde bu kadar hassasiyet göstermiştir ki, burada bu hassasiyeti gösteriyor?.. Bu da doğru. Partinin ideoloji müdafiiliğini Peyami Sefa yaptıktan sonra, piyes müsabakasını Necip Fazıl niçin kazanmasın?..

ANKARALI

Kara Kaplı Kitap

"Haftaya Gel" e razıyız

BU hafta bir okuyucumuzdan mektup aldık. Diyor ki:

— Memurların «yarın gel!» demesinden biz artık şikâyet etmiyoruz. İşimizin ertesi güne kalmasına çoktan razıyız. Çünkü çok defa «haftaya gel!», «Bir ay sonra gel!» diyorlar.

Aylıklara yapılan zamlardan dul ve yetimler daha yeni faydalanıyorlar. Geçen perşembe yetmiş beşlik annemle Fatih mal müdürlüğüne gittik; zammı almak için. Evvelâ hademe:

— Hanım nafile beklemeyin; veznede para yok dedi. İnanmadık. Müdüre çıktık. O da ayni şeyleri söyledi ve:

— Haftaya perşembeye gelin dedi.

Neden parayı dağıtılacak ve yetecek kadar almazlar. Maliye Vekâleti hesapsız kitapsız bir yer olmasa gerek. Fatih Mal Müdürlüğünden aylık alacakların adedi, ve alacakları para malûmdur. Niçin vezne parasız kalır? Zaten elimize geçen üç buçuk kuruştur. Hasta ve yaşlı adamla, bir çok masraf ederek, Fatihe kadar gitmişken eli boş dönmek ve bir yafta beklemek... Görüyorsunuz ki «yarın gel», e çoktan razıyız.

Ne denir sayın okuyucu? Rahmetli Refik Saydam söyleneceği söyleyeli seneler geçtiği halde hep eski tas eski hamam. Haydi A dan Z ye kadar değiştirmek şu dört sene içinde kabil olamadı. Fakat hiç değilse A dan başlayıp C ye; haydi o da olamadı B ye: kadar bir değişiklik ve temizlik yapılsaydı... Biliyorum siz diyeceksiniz ki: «B» den vaz geçtik; «A» nın değişmesine razıyız. Hep razıyız.

KANUNCU

Kültür ve Sanat Hareketleri

Yeni Şiir ve Sosyal meseleler

Sosyal mes'elelerden söz açmağa uğraşma şiirimiz için yeni bir gelişme kaynağı olacaktır. Şiire cesaretle bakmasını bilen bütün yeni Türk şairlerine sesleniyoruz. Kollarımızı sıvayalım.

BİR takım sanatçılar vardır ki hayat kavgasının en civcivli noktasında göz açtıklar, yetiştikleri için ister istemez sanatlarında da bu kavgayı güderler. Bunlar faydasız bir güzelliğe inandırmanın, alıştırmanın hemen hemen imkânı yoktur.

Öyle sanatçılar da vardır ki, güzelliğin, güzellikten ayrı bir gayesi olabileceğini akıllarına sığdıramazlar. Bu ikinci çeşit sanatçılar arasından meselâ bir şaire, şiirin ne biçim bir şey olduğunu soracak olursanız, size şiirin bir kelime sanatı olduğunu, bütün hünerin güzel söylemede, güzel bir bütün kurabilmede toplandığını söyliyecektir. Belki de Alain'in bir cümlesini tekrarlayarak: diyecektir ki:

— Sanat bir düşünüş tarzı değil, bir yapış tarzıdır.

Bana kalırsa bu cevabın doğru bir tarafı vardır. Hem yanlış da olsa şaire, bu sözlerinin yanlış olduğunu söylemek onu büsbütün çileden çıkarmaktan, küstürmekten başka işe yaramaz.

Amâ şaire bu suali soran adama da susup yüz geri etmek yaraşmaz. Şaire demeli ki:

— Mademki iş güzel söylemekte, kelimeleri güzel bir şekil kurmak amacile ustalıkla istif etmekte, mademki bütün mesele söylenende değil, söyleyiş tarzında, öyle ise ha aşktan bahsetmişsin, ha hüriyetten; ha yanlızlıktan bahsetmişsin, ha adaletsizlikten, haksızlıktan; ha iç macerandan bahsetmişsin, ha büyük yığınların macerasından.

Bu şair eğer aklı başında bir adamsa:

— Doğru aradâ fark yok diye cevap verecektir. Güzel söyle de ne söylersen söyle.

Ama bu çeşit şairlerin hepsi bu kadar uysal değildir. İçlerinden, söylenecek şeyi, bu söylenir, bu söylenmez diye ikiye ayıracaklar da çıkacaktır.

Bir büyük gerçekler dâvâsı var, hani şu insan oğlu yer yüzünde durdukça değişmeyen gerçekler, aşk gibi, ölüm gibi, her çağda àyni kalan, insanı daima heyecanlandıran konular. Şair bize:

— Sanatçı ancak bunlardan bahsederse dayanıklı olur, zamanın yıpratıcı tesiri ne karşı kor.

diyebilir. Ama bizim de bu cevabı hemen suya düşürmek elimizdedir.

Öyle sânıyorum ki açlığın yüriyetin, saadete ulaşmak uğrundaki sürekli çırpınmanın, kavganın da aşk kadar, ölüm kadàr, hiç olmazsa bunlar kadar değişmiyen, ayni kalan bir tarafı vardır.

Kısacası, bu şairle de pek âlâ uzlaşabiliriz. Yalnız bir nokta var. Her hangi bir meseleyi bir şair için ele alıp söyleyivermek o kadar kolay bir iş değildir. Bütün ömrünce aşktan, yalnızlıktan, ölümden bahsetmiş bir şairin birdenbire sosyal dediğimiz meselelerden söz açması o kadar kolay olmaz. Bu meselelerin, güzellikte güzellikten başka bir gaye aramayan şairin sanatile uzlaşmayan, hattâ bu sanatâ aykırı düşen bir çok tarafları olabilir.

Meselâ sosyal meselelerden söz açılması bazen belâgat istiyebilir, daha erkek, daha dik bir ses, ayrı bir eda, ayrı bir zevk gerektirebilir.

Halbuki, şair, Verlaine'e uyup belâğatin çoktan boynunu koparmış, Eluard'a uyup ahengi, musikiyi bir yana bırakmış, sadece göz için şiir yazmağa başlamıştır. Ama ne zararı var, şiir çetin bir deneme, kesintisiz bir araştırma değil midir?

Biz sosyal meselelerden söz açmağa uğraşmanın şiirimiz için yeni bir gelişme kaynağı olacağına, bu araştırmalar sayesinde yeni hamleler yapılabileceğine, üstelik gönlümüzce itibar görmiyen yeni şiirin halk arasında büyük bir rağbet kazanacağına inanıyoruz.

Yakından tanıdığımız bir iki şair şimdiden bu çetin, çetin olduğu kadar da bir şair için zevkli denemeye girişmiş bulunuyor. Önce kendi malzemeleri, kendi edaları, kendi zevk çevreleri içinde başlıyan bu denemenin, şahsiyetlerini de top yekûn değiştirmesi ihtimali vardır.

Şiire cesaretle bakmasını bilen bütün yeni Türk şairlerine sesleniyorum: Bu fırsat şiirimiz için kaçırılmıyacak kadar büyük ve güzeldir. Kollarımızı sıvamalıyız.

Oktay RİFAT

Fuat Köprülünün devirdiği çam

Geçenlerde Fuat Köprülünün bir yazısı çıktı. Kuvvet gazetesinde çıkan bu yazıyı, Kuvvet gazetesini göremediğimiz için, Vatan gazetesinden okuduk. Üzerinde durulması, hem de ehemmiyetle durulması gereken bir yazı idi. Ama hemen hemen hiç kimsenin gözüne ilişmedi. Yalnız Son Postada Ahmet Hamdi Başarın güzel bir mektubunu okuduk, o kadar. Böyle bir hâdiseyi susarak, yahut da «Ha Ha!» diyerek geçiştirmenin kabil olamıyacağını düşündüğümüz için bu bahiste biz de bir kaç lâf edelim, dedik.

Sayın profesör, sözü, liselerde okutulan Türkçe kitaplarından açmış. Bu kitapların gençlere fena şeyler öğrettiğinden dem vuruyor. İşin, bir edebiyat tarafı var, bir de politika tarafı. Fuat Körülü edebiyat tarafı üzerinde fazla durmuyor. O ciheti kötü, berbat, iptidaî falân gibi doğmatique, baştan savma hükümlerle hallettikten sonra politikaya geçiyor. Bu kitaplara koydukları yazılar Türk idaresinin adaletini, medeniyetimizin yüksekliğini, dinin büyüklüğünü anlatacak yerde bir takım memleket derdlerini deşiyormuş. Bir mahkûmun hâyatından, hapishanelerin pisliğinden, elbise kuponunu satıp çocuğuna ilâç alan memurun sefaletinden bahsediyormuş. Bunları gençlere okutmak bir nevi solcu propagandası yapmak demekmiş.

Meseleyi her şeyden evvel bir edebiyat meselesi olarak ele almak lâzımdı. Ama mademki sâyın profesör o tarafa yanaşmamış -çünkü yanaşsa iş daha bir sarpa saracak- Biz de geçelim. Sarece politika tarafını düşünelim. Böyle bir söz söyliyebilmek için iki ihtimal vardır. Profesör yà memleketimizin bu türlü derdleri olmadığını sanmakta, yahut ta bu derdlerin gençlere duyurulmaması lâzım geldiğine inanmaktadır. Birincisi olamaz; çünkü mensup olduğu siyasî parti halkı bu türlü derdlerden kurtarmak için kurulmuş bir parti, hiç değilse öyle olduğunu söyliyen bir partidir. Şu halde ikinci ihtimal doğru. Yani derdlerimizi gençler bilmesin. Ama niçin, diyeceksiniz. Çünkü memleket meseleleri üzerinde düşünmek herkesin harcı değildir. Bu, ancak, Fuat Köprülü gibi yüksek şahsiyetlere verilmiş bir imtiyazdır.

Biz, Demokrat Partiyi hüriyet mücadelesine çıkmış bir parti olarak tanıyoruz. Acaba Fuat Köprülü bu sözlerinin hüriyet fikrile taban tabana zıd düşüncelerin ifadesi olduğunu fark etmiyor mu?..

Sayın profesörün devirdiği çam küçük değildir. Bugünkü Türk gençliği yarının Türk milletidir. Onları gözleri bağlı koyunlar gibi yetiştirmek milleti ölüme mahkûm etmek demektir. Bir Türk aydını böyle bir şey istiyemez. Üstelik halkı kalkındırma, refaha ulaştırma, hüriyetine kavuşturma amacı ile ortaya çıkmış bir partinin adamı olursa...

Bilmem ki anlıyorlar mı? Bu işe bir gaf demekle ne kadar insaflı, ne kadar nazik davranıyorum! Yoksa o yazıyı en aşağıdan bir irtica beyannamesi saymak, bir gerilik, bir softalık, bir yobazlık hâdisesi diye vasıflandırmak mübalağa olmazdı.

Basın hüriyeti, fikir hüriyeti için bar bar bağıran bir partinin, Halk Partisi hükûmetlerini hüriyeti zincire vurmakla suçlandıran bir partinin bu mühim adamı, yazısının sonunda, bu işin takibini İçişleri bakanlığına havale etmiş.

Eğitim işlerimizi de polise, yahut jandarmaya devretsek bari...

Orhan VELİ

DÜNYADAN HABERLER

Marshall iki Çinden de memnun değil

Birleşik Amerikanın yeni dış işleri bakanı general Marshall Çin meselelerine vukufu ile tanınmıştır. Bu kere Çinden avdetinde hükûmete verdiği raporda hem Chiang Kai-Shek hükûmetini, hem de komünistleri tenkide şayan görmüş.

Komünistleri neden tenkit ettiğini anlamak için çok düşünmeğe lüzum yok. Fakat Amerikanın sadık dostu Chiang Kai - Sheki niçin tenkit ettiğini anlamak doğrusu kolay değildir. Sadık dostlar da artık kendi yâğlarile kavrulmak istemiş olmasınlar...

Aynaya bakmışız gibi

İspanyada bulunan Ted Allan adındaki bir Amerikalı gâzeteci Franko'nun adliye nazırı Cuesta ile bir mülâkat yapmış.

Allan — İspanyada ne kadar siyasî mahkûm var?

Cuestâ — İspanyada siyasî mahkûm yoktur.

Allan — Ben 50000 ile 100000 arasında zannediyordum.

Cuesta — Söylediğim gibi İspanyada siyasî mahkûm yoktur. Sadece hàrp suçluları var. Bunlar eski halk cephesi mensuplarıdır. Bilindiği gibi bu teşekkül kanun dışıdır. Binaenaleyh mensupları harp mücrimidirler. Bunların yekûnu da 6116dır.

Allan O kadarcık mı?

Cuesta — 30000 kişiyi serbest bıraktırdım. Yerlerine 40000 kişi alındı ama, bunlar harp suçlusu bile değil. Bunlar alelâde caniler dir; yani, komünistdirler..

Bu satırları okuyunca insan aynaya bakmış gibi oluyor.

Cleevland'a davet edilen yabancı delegelerin ittifak ettikleri nokta

«Time» mecmuasının Cleveland'da tertip ettiği konferansta, yabancı delegeler: Amerikanın Dünya liderliği rolünü elden bırakmaması noktasında ittifak etmişler...

Amerikalılar bu konferansı dünyanın istediğini öğrenmek için toplamışlardı. Toplantıya verdikleri isim bunu açıkça gösteriyor: «Dünya ne istiyor?» Biz ne yapacağız...»

Koca Amerika kendi seçip davet ettiği delegelerin arzularından dünyanın ne istediğini öğrenmiş bulunuyor. Şimdi sıra bu isteği yerine getirmeğe gelmiştir.

Amerika demokrat bir memlekettir. Mademki, dünya onun liderliğini istiyor, çarnaçar liderlik vazifesinin mesuliyetini omuzlarına yüklenecektir.

Amà siz diyeceksiniz ki: « kendilerinin seçip davet ettikleri bu on bir kişiye, dünya adına konuşmak yakkını kim vermiş...» Orasını sizin, benim gibi konferansa davetli olmayanlar düşünsün.

Byrnes'in sözleri

Ayni Clevelând konferansında Byrnes de şöyle bir hitabede bulunmuştur:

« Dünyanın bize verdiği liderliği muhafaza edeceğiz. Ve ister «veto» lu, ister «veto» suz olsun, kuvvet kullanılmasına asla müsaade etmiyeceğiz. Ancâk hakkı ve kanunu müdafaa etmek için kuvvete baş vuracağız.»

İnsan düşünüyor: Birleşik Amerikanın Birleşmiş milletler nezdindeki sözcüsü:

« Konsey kabul etmesede biz Pasifikteki adalardan çıkmıyacağız» derken, Hak ve Kanun adına mı konuşuyor? Hak ve Kanun ya Birleşmiş milletlerin tarafındadır; yahut Birleşik Amerikanın...

Fakat her halde Pasifikteki adaların aciz sakinleri tarafında olmasa gerek...

HİKÂYE

Öbür Ankara

- 6 -

Cevdet Kudret SOLOK

Ali Osman Çimen, düşünceye daldığı zaman, yaptığı gibi, dişlerinin arasında bıyıklarını çiğnedi, hesap etti, sonra, kısaca:

— Olmaz! dedi.

Bu sefer Palabıyık ısrarla ve inandırıcı bir dille konuşmağa başladı:

— Neden olmazmış? Beni beğenmedin mi yoksa? Bir defa hazır param var. Günlük kazancım da yolunda. Öyleyse neden olmazmış? Sonra düşün bir kere; Ben elliyi aştım gayrı, şurada hepsi hepsi birkaç senelik ömrüm kaldı demektir. Halbuki Bahriye şimdi on yedisinde. Önünde yaşayacak daha bir çok senesi var. Öldüm müydü her şeyim ona kalacak. Eğer genç koca istiyorsa, öylesini de ben öldükten sonra bulur. Hem o zaman istediğinden âlâsını bulur. Başında böyle bir evi, cebinde de bol parası olduktan sonra!.. Öyle değil mi ya?..

— ....

— Daha ne düşünüyorsun yahu? Bir defa, ben Rukiye için bin lira istiyorum, halbuki sen Bahriye'ye yedi yüz istiyorsun. Öyle değil mi? Aslını ararsan, bu işte sen değil, ben zararlıyım. Üç yüz lira az para mı? Ama arkadaş arasında bunun ne ehemmiyeti var! Beş aşağı, on yukarı. Adam sen de! Ben o kadar ince hesap yapan insanlardan değilim.

— İyi diyorsun ama, senin kızı ben kendime almıyorum ki!.

— Haaa! Bak ben orasına karışmam! İster kendine al, ister başkasına ver, orası senin bileceğin iş. Ben kiminle konuşuyorsam onu bilirim, başkasını tanımam. Sonra şunu da düşün ki, bana gelecek kadın evde oturur, öyle her gün sabahtan akşama kadar fabrikada, şurada burada çalışmaz; evin hanımı olur, rahat eder, toplanır. Hem de belediye nikâhı yapacağım ha! Öyle imam nikâhı filân değil. Bizde çürük iş yok! Öldüm müydü, karım hemen mirasıma konmalı; sonradan kavga gürültü filân olmamalı. Rukiye'yi de öyle veririm; onun da çalıştırılmasına razı değilim; ben kızımı nazlı büyüttüm; onu alacak adam, eğer evde oturup bakacağına söz veriyorsa çıksın karşıma. Yoksa vermem!

Demindenberi kafasının içinde bir hal çaresi arıyan Ali Osman Çimen, nihayet, aradığını bulmuş gibi, birdenbire kalktı:

— Hele bizimkilerle bir görüşeyim, dedi.

Palabıyık, bunu yarı yarıya anlaşmış oldukları mânasına aldı, misafir kapıdan çıkacağı sırada, yumuşak bir sesle:

— Bahriye'yi zayıf görüyorum, dedi. Kız her gün çalışıyor, sonra da iyi beslemiyor musun nedir? Gelecek pazar ben ona şöyle biraz öteberi, et, sebze, yemiş filân götüreyim; yesin de, biraz toplansın; o zamana kadar da sen düşünmüş olursun! Haydi güle güle!..

Ali Osman Çimen eve döndüğünde vakit öğleyi bulmuştu. Yemekten sonra baba oğul, hiç kimseye bir şey söylemeden, evden çıktılar. Kıra doğru yürümeğe başladılar. Konuştuklarının başkaları tarafından duyulmıyacağına güvendikleri zaman, delikanlı sordu:

— Ne haber?

İhtiyar adam bir taşın üstüne oturdu, yumuşak kabartılarla tâ ufka kadar uzanan boş toprağa kayıtsızca bakarak:

— Olmuyor.

Dedi. Öbürü hemen atıldı:

— Neden? Parasiyle değil mi? Para istemiyor mu?

— Hayır, Bayriye'yi istiyor.

Sustular. Sonra, delikanlı yine sordu:

— Peki, sen ne dedin?

— Ben buraya kız vermeğe değil, kız almağa geldim, dedim.

— Versen ne çıkar sanki?

(Devamı var)

HÜR

CUMARTESİLERİ ÇIKAR HAFTALIK SİYASİ GAZETE

Fiyatı: 10 kuruştur

ABONE ŞARTLARI:

Seneliği : 500 kuruş
Altı aylığı: 250 kuruş
Üç aylığı: 125 kuruş

İlan: (**Başlık kenarı**) 20 lira

Basıldığı yer: **STAD Matbaası**

FİKRİ HÜR ✡ İRFANI HÜR ✡ VİCDANI HÜR

Amerika mecburi askerliği kaldırıyor

Başkan Truman kongreye gönderdiği bir mesajda 31 Martta sona erecek olan mecburi askerlik kanununun uzatılmamasını istemiştir.

Kara, deniz ve hava ordusunun mevcudu iki milyon kadar olacak ve kadrolar gönüllülerle doldurulacaktır.

Orta Şark Efendi değiştiriyor

Mehmet-Ali AYBAR

MOSKOVA konferansına tekaddüm eden şu günlerde fevkalâde büyk ehemmiyette bir hâdise oldu. Gelen haberlere göre, Birleşik Amerikanın Yakın Şarkta İngiltereyi istihlâf etmesi için görüşmeler yapılmaktadır.

Hattâ Amerika ayanından bir zat İngilterenin İskoçya, Gal ve İrlanda ile birlikte Birleşik Amerika Federasyonuna iltihak etmesini teklif etmiştir.

İngilterenin imparatorluk siyasetinde karşılaştığı güçlükler, Hindistandan ve Mısırdan çekilmeği kabul etmiş olması ve Filistin işinde aczini itiraf ederek meseleyi Birleşmiş Milletlere havale kararını vermiş bulunması, bu son habere eklenecek olursa İngilterenin imparatorluk siyasetinde bir gerileme ve çözülme olduğu meydana çıkar.

Halbuki bundan bir kaç gün evvel çıkan «Ulus» gazetesinde Prof. Nihat Erimin, «İngiltere Bugün Her zamankinden sağlamdır,» başlıklı bir baş yazısını okuduk.

Hata etmek insanlık halidir. Fakat hükûmetin sözcülüğünü eden bir gazete baş yazarının, hâdiselerin üç gün sonraki inkişafını tahmin edemiyecek kadar aldanması veyahut okuyucularını aldatmağa çalışması eşine nadiren tesadüf edilen bir gaflet nümunesidir. Bu makalede, imparatorluk siyasetinde İngilterenin gösterdiği yeni şartlara intibak kabiliyeti övüldükten ve İmparatorluğun bugün her zamandan daha sağlâm olduğu iddia edildikten sonra, söz İngilterenin Türkiye hakkındaki politikasına getiriliyor ve deniyor ki:

«Bu arada, basit görüşlülerin yanında, muayyen bir hedef güdenler de, İnkiltereyi çürük göstermeğe gayret ediyorlar. Bu gayretleri harcıyanlar arasında Moskova radyosu ve seslerini ondan akord eden radyolar gelmektedir. Memleketimizde liberal geçinenler ile kızıla kaçanlar da aynı taktiği kullanmaktadırlar.

Bunların iddialarına göre İngiltere imparatorluğu gaflet içindedir. Her yanından parça parça dökülmeğe başlamıştır. Bu haline hiç bakmayıp hâlâ tahakküm politikası gütmektedir. Ve Türkiyeyi bu oyunda kullanmak istemekte veya kullanmaktadır. Türkiye hiç kimseye bağlı olmayan müstakil bir politika gütmelidir.

Bu görüşün, ne kadar basit ve zavallı bir politika anlayışına yol açacağı meydandadır.»

Türkiyenin, evlâtlarının kanı payasına elde ettiği istiklâli her ne pahasına olursa olsun muhafaza edelim demenin mi, yoksa ince siyasi hesaplar yapıyoruz diye bu istiklâli İngiliz emellerine âlet etmenin mi «zavallı bir politika anlayışı» olduğunu memleketini seven her Türkün kolayca anlayacağına eminiz.

Nihat Erimin «basit» ve «zavallı» hitla vasıflandırdığı ve «Moskova radyosu ağzı» ile konuştuklarını söylediği kimselerin, hakikatı görmüş oldukları bu gün tebeyyün etmiştir. İngilterenin Yakın Şarkdan çekilmesi ve Yunanistan ve Türkiyeye karşı giriştiği taahhütleri Birleşik Amerikaya devre kalkışması İngiliz imparatorluğunun «parça parça» döküldüğüne ve ekonomik zorluklar içinde kıvrandığına inkâr götürmez birer delil olsa gerek.

«Ulus» u Nihat Erimi ve C. H. P. nin İngiltereden medet uman zimandarlarını hatalarile baş başa bırakarak, biz geçelim Birleşik Amerikanın Yakın Şarka yerleşmesi meselesine:

Bugün açtğa vurulan bu mühim hâdise aylarca evvel başlıyan bir hareketin son merhalesidir. Bizce, bu iş, sekiz dokuz ay evvel İran ve Arabistandaki İngiliz petrol kumpanyalarının hisse senetlerini Amerikan petrol kumpanyalarına devretmeleri ile başlar. Daha o zamandan İngilterenin buralardaki menfaatlerini koruyacak sağlam bir hamiye muhtaç olduğu anlaşılıyordu.

Demek ki, bütün Yakın Şarkın yeni efendisi, bundan böyle Birleşik Amerika olacaktır. Bu değişikliğin insanlığın atisi için hayırlı olabileceğine ve şimdiden vaziyette nisbi bir salâh görüleceğine inananlardanız. Çünkü, şayet bir üçüncü dünya harbini kendisi hazırlamıyorsa, Birleşik Amerikanın bu ülkeleri askerî birer üs haline getirmesi pek az muhtemeldir. Sonra şu da unutulmamalıdır ki, Yakın Şark İngiltereye kıyasen, Birleşik Amerika için daha az ehemmiyetlidir. Yakın Şark bilindiği gibi İngilterenin Hindistana ve Uzak Doğudaki ülkelerine giden yol üzerindedir. Demek oluyor ki, Birleşik Amerika Yakın Şarktan şimdilik yalnız iktisaden faydalanacaktır. Bu sömürücü siyaset ise, Birleşik Amerika gibi insanlık prensiplerine inanmış bir millet için, ancak cumhuriyetçilerin iktidarda kaldıkları müddetçe tatbik edilebilir ve ergeç terk edilmeğe mahkûmdur.

İngilterenin yerini birleşik Amerikanın alması, Yakın Şark Milletlerinin istiklâle biraz daha yaklaştıracak; çetin mücadelelerini biraz olsun kolaylaştıracaktır. Ama her halde, ehveni şer olduğu için tutar göründüğümüz bu istilâcı siyaset, Amerika tarihinin altın yazılı sahifelerinden birisi olmıyacaktır.

Dünyada BİR HAFTA

Dört Büyüklerden herbirinin Moskovada istiyecekleri

Moskova Konferansı

İki gün sonra Moskova konferansı başlamış bulunacaktır. Şimdiye kadar büyük devletlerin hallettikleri sulh meseleleri Moskovada karşılaşacakları meselelere nispetle pek basit kalır. Şimdiye kadarki konferanslarda Almanya meselesi en sonraya bırakılmış, diğer meseleler üzerinde de anlaşmaya mani olur korkusu ile bu mesele daima en sonraya bırakımıştır.

Harpten sonraki Almanyanın muvakkat durumu Postdam konferansında kararlaşmıştı. Bu anlaşma mucibince Almanya dört bölgeye ayrılarak her bölge büyük devletlerden birinin idaresine verildi. Büyük devletlerden her biri sulh konferansı başlayıncaya kadar kendi bölgelerinde nazi faaliyetlerine nihayet verecek, askerlikten tecrit edecek, o bölge halkının iktisadî ve siyasî hayatlarını idare edeceklerdi.

Potsdamdanberi geçen müddet zarfında büyük devletlerden her biri kendi bölgelerinde bir takım teşkilâtlar kurdular, tecrübeler edindiler ve istikbalde Almanyaya teklif edilmesi lâzımgelen sulh şartları üzerinde kendilerine göre bir takım fikirler edindiler. Şimdi Moskova konferasında bu tecrübelerin neticeleri görülecektir.

Geçen bir sene içinde her devlet kendi müstakbel maksadına göre kendi bölgesinde bir takım emri vakiler vücude getirmeğe çalıştı. Ruslar nazizmi temizlediler, harp işine yarayan sanayiin hemen hepsini söküp taşıdılar, siyasi partilerin teşekkülüne imkân vermekle beraber bunların Sosyal demokrat ve Komünist birliği halinde bir müşterek cephe halinde birleşmelerini temine çalıştılar. Toprağı halka dağıttılar ve sanayii millîleştirdiler.

İngiliz ve Amerikalılar ise nazizmin temizlenmesine ehemmiyet vermediler. Bilâkis dahilde yapılacak teşkilâtın başına ekseriyetle nazileri getirdiler. Kendi bölgelerinin sanayiini kalkındırmak için bunların büyük Amerikan sermaye sahiplerine geçmesini temine çalıştılar. Diğer bir tâbir ile hususî sanayiin yeniden canlanmasına ehemmiyet verdiler. Halkı beslemek için külliyetli miktarda masraflara katlandılar. İngiltere nihayet bu masrafların altından kalkamıyarak kendi bölgesinin Amerikan bölgesile birleşmesine muvafakat etti.

Siyasi partilerden de daha ziyade sosyalist ve sağcı partilerin kuvvetlenmelerine ehemmiyet verdiler.

Anglo-Amerikan ve Sovyet görüşü

Potsdam anlaşmasının bu tatbik şekli Almanyanın müstakbel şekil ve rejimi hakkında iki bariz görüşün meydana gelmesine sebep oldu. Filvaki Almanyanın tecavüzüne uğramış diğer milletlerin de Almanya hakkında istekleri ve plânları vardır. Meselâ; ikide bir Alman istilâsına uğrayan Belçika bazı hudut tashihleri yapılmasını, Ruhr havzasından kendisine de istifade hakkı verilmesini istemektedir. Hollanda, hattâ Lüksemburg bile tazminat talebindedir. Fakat Almanya hakkında belli başlı iki plân vardır. Biri Sovyet plânı, diğeri Anglo - Amerikan plânıdır. Bunların dışında bir de Fransız görüşü vardır ki, o da ayrıca münakaşa mevzuu olmağa değer.

Fransa ne istiyor?

Almanyaya verilecek şekil ile birinci derecede ilgili olan devlet hiç şüphesiz Fransadır. Yarım asırdanberi üç defa Alman istilâsı görmüş olan bu memleket, başı ucundaki bu belânın artık son defa olarak tamamen ortadan kalkması için hepsinden daha sert ve daha insafsız olmakta haklıdır.

Fransa Almanyayı zayıf düşürmek ve bir daha bir tehlike olarak başını kaldırmasına imkân vermemek için bu memleketin tamamen askerlikten tecridini, nazizmin temizlenmesini, Alman sanayiinin üçüncü dereceye indirilmesini ve bu sanayiin temelini teşkil eden Ruhr havzasının Almanyaya bırakılmamasını istemektedir.

Fransanın bu görüşü daha ziyade Rusyanın görüşüne yakın olduğu için, İngiltere onunla son dakikada bir ittifak muahedesi imza ederek onu Alman tehlikesine karşı sigorta etmek ihtiyacını duymuştur.

Sovyetler ne istiyorlar?

Alman militarizminden Fransa kadar ıstırap çekmiş olan Rusya da Almanyaya karşı insafsızlıkta Fransızlardan geri kalmaz. Çünkü onlar için Alman demek harabe, sefalet ve felâket demektir. Hele nazizmi Ruslar için korkunç bir kâbus halini almıştır. Onun için Rusyanın müstakbel Almanya hakkındaki görüşü biraz sert ve çetindir. İngilizler ve Amerikalılar Faşizmin artık ölmüş olduğuna kani olabilirler. Fakat Ruslar için kanaat yetmez. Onar buna emin olmak isterler. Be nazilere karşı müsamaha gösterilmesine tahammül edemediler.

Artık istikbal için her türlü nazi ve Alman tehlikesini ortadan kaldırmak için Sovyetler radikal tedbirler alınmasına taraftardırlar.

Rusların bu noktalar üzerinde son dereceye kadar israr edecekleri, fakat bazı, noktalarda uzlaşmaya yanaşmaları muhtemeldir.

Amerikalıların istedikleri

İngiltere ile Ameriknın görüşü birbirine çok yakın olduğu için yalnız Amerikalıların görüşünü tahlil etmek yeter. Amerikalılar Almanyanın müstakil veya muhtar küçük devletlere ayrılmasına ve sonra bu devletler arasında federatif bir rejim kurumasına taraftardırlar. Nazizmin tasfiyesi işinde Ruslar kadar müsamahasız değildirler. Alman sanayiinin daha geniş bir inkişaf imkânına mazhar olarak kendi kendilerini idare etmelerini tercih etmektedirler. Ruhr havzasının kontroluna Rusyayı iştirak ettirmeğe pek tarafdar değildirler. Hele tazminat meselesinde Almanyaya ağır bir yük yükletilmesine şiddetle muhaliftirler. Alman sanayiinin müstakbel vaziyetine gelince; bunun hususi sanayi halinde inkişafına taraftardırlar. Yalnız bu noktada İngilizlerin ayrıldıkları görülür. Çünkü İngilizler sanayün millleştirilmesini isterler.

İşte Moskova konferansı bu muhtelif görüşler arasında bir anlaşma zemini aramakla meşgul olacaktır.

Bu plânlrın arkasında gizli maksatlar olmasa belki müşterek bir anlaşma zemini bulmak o kadar güç olmayacaktır. Fakat, her bir devletin kendine göre takip ettiği gizli emelleri vardır. Amerika Alman sanayiini garb iktisariyatına ayarlamak ve bu suretle Avrupayı garp demokrasilerine bağlamak emelindedir. Rusyaya karşı, her ihtimale karşı elinde bir koz olarak kullanacağı bir Almanya bulunması onun menfaati icabıdır.

Fakat bunların üstünde Almanya meselesinde çarpışacak olan muhtelif ideolojilerdir. Amerikalılar Almanyada bir kapitalist sistem kurmak, İngilizler bir sosyalist nizam vücude getirmek, Ruslar da Almanyayı komünizme müsait bir tarla haline getirmek isterler. İşte bütün bunların arkasında bu gizli maksatları aramak ve süslü kelimelere aldanmıyarak Moskova müzakerelerini bu gözlükle takip etmek daha doğru olur fikrindeyiz.

Cemal Nadir'in ölümü

Türk san'at dünyası büyük bir rüknünü kaybetti. Cemal Nadir eskimiş tarzına rağmen taklide kaçmıyan ve icat etmesini bilen bir san'atkârdı. Ağaçları ve hayvanlarıyla bütün tabiatı insanların derdine ortak etmesi; eşyanın halini bizlere uydurması Cemal Nadirin resimlerine babayani bir sempatiklik verirdi. Fakat ne yazıktır ki, şu son senelerin Hürriyet mücadelesinde, Cemal Nadir, onun çapında bir sanatkârdan beklediğimiz işi görmedi. Hatta bir aralık C. H. P. nin fikirlerine tercüman bile oldu: «Amca Bey'den gayri hiç bir karikatürünün mes'uliyetini taşımam. Mevzu'u verirler; ben ben çizerim» demiş olması cidden acıdır. Halbuki Cemal Nadir bu mücadelede neler yapmaz, ne roller oynayamazdı...